

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי רבן של ישראל מרן פוסק הדוד

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

גאב"ד ירושלים ומדא דארעא קדישא

פרשת וארא תשפ"ד

החידוש בצדקותם של משה ואהרן מתחילה ועד סוף

"הוא משה ואהרן", (ו', כ"ז).

פירש"י "הם בשליחותם ובצדקתם מתחילה ועד סוף", ע"כ.

וראו להבין מהו החידוש בכך שנשארו בצדקתם, ומהיכי תיתי להעלות על הדעת שקדושי עליון כמשה ואהרן יתקלקלו ויפסיקו מצדקתם.

ובפשוטו נראה לפרש, שכיון שמשה ואהרן הוצרכו להיכנס לפני פרעה הרשע, היה עולה על הדעת ח"ו לומר שהדבר פגם בהם, שהרי כל מגע עם רשעים מזיק מאוד, וזהו מה שהשמיענו התורה בשבחם: "הוא משה ואהרן בצדקתם מתחילה ועד סוף", שלא נפגמו כלל על ידי התעסקותם עם פרעה הרשע.

אמנם בדרך מליצה אמרתי לפרש, דהנה ידוע שמשעה שנתמנה אדם למנהיג בישראל, מיד באים אליו בעלי בתים ומשתדלים להשפיע עליו שיפעל בענייני ציבור כדעתם וכרצונם, וזהו החידוש במשה ואהרן שאע"פ שנתמנו להיות מנהיגי ישראל, מ"מ לא נכנעו לדעת בעלי בתים אשר פועלים להשפיע על המנהיגים בישראל לנהוג כרצונם, אלא שמרו על משמר התורה ונשארו בצדקותם לעולם.

תאוות העולם הזה מעבירים את האדם על דעתו

"לך אל פרעה הנה יוצא המימה", (י"ט, ט"ו).

פירש"י "שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך לנקביו, ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו", ע"כ.

הגה"צ רבי ראובן מלמד זצ"ל למד מפרעה דבר נפלא עד כמה מגיעה להיטוטו של אדם לקבל עוד כבוד, שהרי פרעה היה יושב בכבודו של עולם, שהיה מלך מצרים ששלטה על העולם כולו, והיו לו שישים ריבוא יהודים עבדים, ומשה ואהרן גדולי ישראל היו באים אליו לבקש שימלא בקשותיהם, ועושר ואושר היו לו לרוב, וכל העם המצרי היו נאמנים לו והסכימו לסבול עשרת המכות עבור שגוענו לשעבד בישראל ולא מרדו בו, וא"כ לכאורה היה יכול להיות אדם מאושר ורגוע שאין כמוהו, אבל מ"מ כדי להשיג עוד קצת כבוד מדומה ולשקר על הציבור שהוא כביכול אלוה שאינו צריך לנקביו, הסכים לסבול עינויים קשים ונוראים במשך כל הלילה שלא לצאת לנקביו, ויותר על תענוג בני מלכים שקמים ממיטתם בדי' שעות ביום, והשכים בצנעה ובפחד בהשכמת הבוקר לנילוס לצאת לנקביו, והכל כדי ליהנות מעוד קצת כבוד מדומה, וזהו לימוד נפלא על גנות מידת הכבוד, שאדם שמחפש כבוד הוא נעשה כ'משוגע לאותו דבר', ויסכים להצטער ואף להשפיל את כבוד עצמו עד לעפר, והעיקר שישג עוד קצת כבוד מדומה.

וכעין זה רואים אנו גם במידת הרדיפה אחר הממון, שהלא ישנם עשירים מופלגים שיש להם ממון מספיק בשביל לחיות בשפע ובעשירות גדולה כל ימי חייהם וגם כל ימי חיי בנייהם ונכדיהם, אך מ"מ היצר הרע עדיין מסית אותם להיות להוטים אחר הממון עד שלא ישאירו לעצמם זמן ללימוד התורה כראוי, או שיאספו כל ממונם בהשקעות ולא ייחדו חלקים נכבדים לעניים ועמלי תורה. וזהו כוחו של היצר הרע שאפילו כאשר האדם מלא בתענוג מסוים, עדיין היצר הרע מסיתו להיות כ'משוגע לאותו דבר' עד שיאבד עצמו לגמרי מחיי נצח, ואשרי מי שעומד בניסיונות העולם הזה בגבורה ואינו נסחף אחר עצת היצר, ויזכה לבסוף לקבל גודל שכרו בעולם הבא.

וזהו רק משל לכל תאוות העולם הזה המדומות, שכדי ליהנות מהנאה אחת, מוכן האדם להקריב את כל עולמו הנצח וכל כבודו וממונו ושמו הטוב, וגם מוכן להתבזות ביזיונות נוראים כדי להשיג קצת כבוד מדומה, ואי אפשר לאדם להיות מאושר אלא אם יילך בדרך התורה.

זהירות מהכפירה המצויה בזמנינו – בזמן מלחמה

"לך אל פרעה הנה יוצא המימה", (י"ט, ט"ו).

פירש"י "שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך לנקביו, ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו", ע"כ.

רש"י ביחזקאל (יחזקאל כ"ט, ג) הרחיב מעט לבאר טענתו של פרעה "לי יאורי ואני עשיתי" וזה לשונו: "לי יאורי - איני צריך לעליונים כי יש לי יאורי מספיק כל צרכי. ואני עשיתי - בגבורתי ובחכמתי הגדלתי גדולתי וממשלתי" עכ"ל.

ומבואר בלשון רש"י שפרעה לא טען כפשוטו שהוא ברא ויצר את היאור, אלא טען שאינו צריך את האלוקים כי היאור משפיע עליו את כל צרכיו, וכמו כן טען שהוא בגדולתו וחכמתו הגדיל את כוח ממשלת מצרים, וכל הצלחתו היא מכוחו ללא שייכות להבורא ית"ש, עפ"ל.

ירושת ארץ ישראל תלויה בקיום התורה ושמירת המצוות

"וידעתם כי אני ה' אלוקיכם, והבאתי אתכם אל הארץ וגו' ונתתי אותה לכם מורשה", (ח"ו, ח"ו).

הקדימה תורה וידעתם כי אני ה' אלוקיכם" ל"הבאתי אתכם אל הארץ", ורמז יש בדבר, שהאמונה בקב"ה היא תנאי מוקדם לכניסה לארץ ישראל, ולכן נאמר תחילה "וידעתם כי אני ה' אלוקיכם", ורק אז "והבאתי אתכם אל הארץ", אבל בלא האמונה בה' וקבלת עול מלכותו, איננו זוכים לבוא לארץ ישראל, כי ארץ ישראל ניתנה לנו רק כדי לעבוד את הקב"ה ולהתקדש בה, אבל בלא זה אין לנו שום זכות לשבת בארץ ישראל, וכדכתיב (תהלים ק"ה, ג-מה) "ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור חוקיו ותורתו ינצורו".

וכן נראה גם מדברי הרמב"ן שפירש (השגות הרמב"ן ל"ס"ה"מ שכחת העשין) דשורש מצוות יישוב ארץ ישראל נלמד מהפסוק (במדבר ל"ג נ"ג) "והורשתם את הארץ וישבתם בה", והנה ביאור תיבת "והורשתם" הוא לגרש את הגויים (וכמו שפירש רש"י שם), וא"כ מבואר בזה שרק לאחר שיסתלקו הגויים מארץ ישראל ויכלו ישראל לחיות חיי תורה בארץ ישראל, וכדכתיב (דברים כ, יז-יח) "כי החרם תחרימם וגו' למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם אשר עשו לאלוקיכם וחטאתם לה' אלוקיכם", אז תתקיים המצווה ד'וישבתם בה", אבל בלא גירוש הגויים שלא יוכלו ישראל לשמור חיי תורה כראוי, אין מקיימים מצוות יישוב ארץ ישראל.

ובזה יש לבאר מה שאמרו חז"ל (ברכות מ"ט) "כל שלא אמר ברית ותורה בברכת הארץ לא יצא ידי חובתו", דהנה באמת יסוד החיוב בברכת המזון הוא לברך על הארץ וכמו שנאמר בתורה (דברים ח"ו) "וברכת את ה' אלוקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך", ומה שצריך להזכיר גם ברית ותורה זהו משום ש'ברית ותורה' זהו תנאי בלתי נפרד מעצם הזכות בארץ ישראל, שהרי בלא ברית ותורה אין לנו זכות בארץ.

ונמצא א"כ שהפושעים שבאו כאן לארץ ישראל להעמיד ממשלה בארץ ישראל, אין להם זכות כלל לשבת בארץ ישראל, והם גם לא זכו מעולם לטעום את קדושת ארץ ישראל, שלזה זוכים רק על ידי קיום המצוות.

והדברים נוגעים בזמנינו שישנם משולי המחנה המדברים סרה על בני הישיבות שאינם משתתפים עמהם בצבא שלהם, והאמת היא שאדרבה, אם ח"ו נופל איזה בחור ישיבה לצבא שלהם, נותנים בזה כח לשונאי ישראל לפרוץ אלינו, שהרי כל מה שיש לנו קיום בארץ ישראל, זהו רק בזכות רבבות בני התורה המחזיקים אותנו בכח לימודם.

מצב עם ישראל לפני הגאולה העתידה

"ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", (ו', ט"ו).

בלשון הפסוק כאן משמע שהקב"ה התחשב בטענה זו של "קוצר רוח ועבודה קשה", ולימד עליהם זכות שלא האמינו למשה רבינו כיון שהיו "קצרי רוח" ועסוקים ב"עבודה קשה".

ועובדא הוי בהקדושה ה"חפץ חיים" שהתאונן פעם על חיסרון האמונה והביטחון אצל בני דורו, והיה נוכח שם הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל הר"מ דראדין, וטען לפני ה"חפץ חיים" שהלא כבר מצאנו במצרים שקושי השעבוד סתם את ליבותיהם עד ש"לא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", וא"כ אם אצל אבותינו אף שידעו שהגלות לא תארך יותר מארבע מאות שנה, מ"מ התחשב עמהם הקב"ה ולימד עליהם זכות כיון שהיו קצרי רוח ובעלי עבודה קשה, כל שכן בדורנו שרחוקים אנו בדרגתינו מהאבות, ומה גם שקושי השעבוד כבר גבר עלינו כאלפיים שנה ואין רואים אנו סוף וקץ לגלותינו, הרי בוודאי הקב"ה למד עלינו זכות שהאמונה חלשה מקוצר רוח ומעבודה קשה.

וכששמע החפץ חיים את דבריו נהנה מאוד, ואמר להגאון רבי נפתלי זצ"ל שאין ספק שדבריו עולים עכשיו לפני כסא הכבוד ומלמדים זכות על עם ישראל, שכן בית דין של מעלה מתחשבים במה שממליצים כאן טוב על עם ישראל.

וביאור הדברים, דאע"פ שיש מקום לחלק ולומר שהלא אבותינו במצרים היו קודם מתן תורה, ואנחנו הרי נמצאים לאחר מתן תורה ומכוח התורה יכולים אנו להתקדש ולהגיע עד קרוב למלאכי השרת, מ"מ כיון שיצא הדבר מפי הגרנ"ט זצ"ל ולימד בכך זכות על עם ישראל, עלה הדבר לפני הקב"ה ונקבע לזיכרון לטובה על ישראל.

ובכתבי האריז"ל מבואר שעם ישראל בתקופת מצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה, והיינו כי גם הם הושפעו מטומאת הכפירה של כוחי ועוצם ידי, ואלולא הנסים והנפלאות שביטלו את פרעה מלהיות ע"ז, היינו נכנסים ח"ו לשער החמישים של טומאה, והיינו נשארים משועבדים עד היום לשיטתו של פרעה שח"ו אין לאלוקינו ית"ש שלטון בעולמינו.

ובעוה"ר בזמנינו ראשי השלטון ג"כ טוענים 'לי יאורי', שהם מכחישים שם ה' וטוענים שהם בכוחם וגבורתם מצילים את בית ישראל, עפ"ל, ועושים מעצמם אלוה כפרעה מלך מצרים בשעתו, ולצערנו ישנם גם שמושפעים מדבריהם ובטוחים בכח צבאם, ועלינו להתעורר ולידע האמת שמרשעים יצא רשע, והצלת בית ישראל הוא רק מכח קיום התורה והמצוות והתהילים שלנו, ולא מחמת הצבא שלהם, ודי בהערה זו.

גודל הזהירות הנדרשת מאדם אחד מקולקל

"ותעל הצפרדע", (ח.ב.).

פירש"י "צפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים", ע"כ. **מבואר** כאן שצפרדע אחת בלבד עשתה חורבן גדול כשלא ידעו איך להיזהר ממנה.

זהו מוסר השכל לנו מהו גודל כוחו של היחיד, שלפעמים אדם יחיד יכול להחריב את העולם, ולפעמים יש ליהודי אחד כח עם פה חלקלקות לסחוף אחריו אנשים רבים לדעות כוזבות, או לדבר נגד צדיקים וגדולי תורה, וצריכים אנו זהירות רבה מיחידים מקולקלים שמשמיעים דעות כוזבות שמסוגלים הם להשפיע לרעה על כל העולם, ובעינינו ראינו בדור האחרון איך הצורר הנאצי ימ"ש סחף בפה החלקלקות שלו רבבות ומיליונים לשנאת ישראל, ועמד להחריב את כל העולם, וכדוגמת אותה "צפרדע אחת" שקרקרה בפיה והביאה מכוחה נחילים נחילים שמיררו את חייהם של כל מצרים.

ולהפך יש ללמוד מזה גם לצד הקדושה, כמה גדול הוא כוחו של יחיד להפוך את העולם לצד הטוב, וכמו שראינו אצל גדולי עולם כמו הגר"א והבעש"ט שהקימו עולם מלא ברוחניות, ובאמת כל יהודי יש לו כוח על ידי מעשיו להשפיע בעולמות העליונים לבנות או להחריב עולמות כפשוטו ממש, ואשרי מי שמשתמש בכוחו לצד הקדושה לבנות עולמות ולהוסיף כוח בקדושה.

במעלת וחובת אמירת מאה ברכות בכוונה

"הירא את דבר ה'", (ט.כ.).

סגולה נפלאה ליראת שמים היא אמירת מאה ברכות וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק (דברים י"ב) "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך", ודרשו חז"ל (מנחות מג"ג ע"ב) "אל תקרי מה' אלא 'מאה', מכאן שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום", ומשמע מזה שהדרך לבוא ליראת שמים הוא על ידי אמירת מאה ברכות.

והביאור בזה שהרי תכלית מאה ברכות בכל יום הוא לומר במשך היום מאה

פעמים "ברוך אתה ה' אלוהינו", וכשאדם מברך כן מאה פעמים ביום, ואומר "ברוך אתה!" ומרגיש שמדבר ממש עם מלך מלכי המלכים לפניו, ובכל פעם מכוון את שם ה' "אדון הכל" ושם אלוקים "תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם", הרי אינו מסיח דעת מהקב"ה, וזוכר בכל צעד ושעל שהקב"ה הוא אלוקינו שמנהיג אותנו וכל מעשינו תלויים בו, וכן מפורש ברמב"ם (פ"א מהלכות ברכות ה"ג) שכתב ז"ל "וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה ודרך בקשה כדי לזכור את הבורא תמיד", והרי מבואר בדברי הרמב"ם שתכלית תקנת מאה ברכות הוא "כדי לזכור את הבורא תמיד" - ולהשיג בזה יראת שמים.

בימים אלו - ימי השובבים, מקובל מתלמידי הקדוש האריז"ל להיזהר מאוד באמירת הברכות בכוונה, וח"ו לא לזרוק הברכות מפיו בלא כוונה, וזהו תיקון גדול מאוד בימים אלו.

ובספרים איתא שסגולה נפלאה לאדם להינצל מכל צרה היא לקבל על עצמו מאה ברכות בכל יום, וכמו שמצינו בדוד המלך ע"ה שכאשר היו מתים בכל יום מאה נפשות מישראל, תיקן דוד לברך מאה ברכות בכל יום ואז נעצרה המגיפה, וכן שמעתי לפני שנים רבות מזקן אחד צדיק ומקובל שעלה מארץ תימן, וסיפר לי שהיה מקובל אצלם בארץ תימן בכל עת צרה שיש לברך מאה ברכות בכוונה, והם אכן ראו ישועות גדולות כשהיו מתחילים לברך מאה ברכות בכוונה.

ובמיוחד בשבת קודש שחסר כמה וכמה ברכות כדי להשלים למספר מאה (ע"י משנ"ב ס"י מ"ו סק"ד), יש להיזהר ולהשלים את חשבון מאה ברכות ע"י אכילת מיני פירות ומגדים (וכמבואר בגמ' מנחות מ"ג):, וצריך מאוד להיזהר בזה, ומרן הגרי"ז זצ"ל דקדק מלשון הרמב"ם (פ"א מהלכות תפילה ה"ז) שצריך למנות בשבת על כל ברכה איזה מספר היא כדי להגיע למאה ברכות.

חובת ההודאה לקב"ה לאחר הישועה כחובת התפילה לפני הישועה

"וירא פרעה כי חדל המטר והקולות ויוסף לחטוא, ויכבד ליבו הוא ועבדיו", (ט.ל"ד).

במד"ש כאן (שמו"ר י"ב ז), איתא "כך הם הרשעים, כל זמן שהם בצרה מכניעין עצמם, משהצרה עוברת חוזרין לקלקולן", ע"כ.

ומבואר שהרשעים בשעה שהם נתונים בצרה הם צועקים לה' שיושיע אותם, אבל ברגע שהדברים משתנים ובאה הרווחה, הרי הם שוכחים את הקב"ה וחוזרים לדרכם הרעה, ואומרים מי ה' אשר אשמע בקולו וכו'.

והדברים מבהילים כשנתבונן שבעצם גם אנחנו נוהגים כן לפעמים, שבשעה שיש צרה כולנו הולכים להתפלל, אבל אחר כך כשבאה הישועה אנו שוכחים למלאות את פינו בשבח והודאה לקב"ה, אלא תולים את הישועה בטבע ושוכחים שהקב"ה מנהיג את העולם.

ושמעתי לבאר הטעם שתיקן רבן גמליאל לומר לבילי הפסח "פסח מצה ומרור", ואף שבמצאיאות סדר הדברים היה להפך, תחילה מרור הרומז לגלות, ורק אחר כך פסח ומצה הרומז לגאולה, מ"מ תיקנו לומר קודם פסח ומצה ורק אחר כך מרור, כדי להורות שגם לאחר שמגיע הגלות והגאולה עדיין צריכים להתבונן שפעם היינו עבדים לפרעה במצרים במיררות, ועלינו להודות לקב"ה שהוציא אותנו ממצרים.

דברי מספר שנאמר בהלויית המשגיח דליקווד הגה"צ רבי מתתיהו סלומון זצ"ל

ניתן לעשות למען כבוד שמים, כמו נגד חילול שבת או נגד פלאפונים פסולים. **והעצה** היחידה שאפשר לעשות עכשיו הוא להחיות אחריו את אור התורה והיראה, וכל אחד יחשוב איך לשפר ולתקן עצמו, וכגון לקבל על עצמו קבלה ואפילו בדבר קטן אבל העיקר שיהא קבלה איתנה שיחזיק בה. ויש לזכור שבכל מחשבה של חיזוק האדם מקבל שכר על כך ויוצר בזה מלאכים סגורים עליו.

נתחזק יחד לנוכח הבלבול מראשי השלטון שמכחישים את הקב"ה ועושים מעצמם כאילו הם עצמם כביכול ח"ו, (ואיני רוצה להוציא מהפה הדברי כפירה שלהם כדי שלא נתחייב בקריעה). נעורר רחמי שמים בבכיות ודמעות וזה יהיה כפרה בשמים לבטל את המלאכי חבלה שמקטרגים על ישראל, ונתחזק כולנו באמונה ש'אין כאלוקינו ואין כאדוננו אין כמלכנו אין כמושיענו', ונזכה במהרה לגאולה ולביאת משיח צדקינו.

בצער שמעתי על פטירת הגאון הצדיק רבי מתתיהו סלומון זצ"ל. אוי לנו כי חטאנו מאוד, והקב"ה נעל השערים ולקח מאתנו מה שנשאר - שיעור שבשירים, הגאון הצדיק רבי מתתיהו סלומון זצ"ל.

הוא לא הניח כמותו. היה עניו בפשטות ממש, והאבידה גדולה מאוד, ובדורות קודמים היו מרגישים יותר בצער בשעת הסתלקות גדול כזה, אבל בדורינו אנחנו בדור עני ואין אנו מרגישים באבידה הגדולה הזאת שנלקח מאתנו אדם גדול בשעה שאנחנו צריכים מי שיחזק אותנו בצרות המתחדשות עלינו יום אחר יום.

הוא לא היה סתם קנאי אלא גם 'איש אמת'. קנאים בדרכי פוליטיקה ישנם הרבה, אבל מועטים הם הקנאים כמותו בלי פוליטיקה אלא הכל בפשטות ובתמימות.

הוא נשאר צדיק מראש ועד סוף, הוא היה מיחיד סגולה שחשבו בכל עת מה

נדבת הגאון רבי משה דרויק שליט"א רב דקהל שערי תפילה - אוטונטאן ניו דורסי לעילוי נשמת וקנו רבי מרדכי בן שרה, נלב"ע ה' שבט, ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת ידידנו עוז הרה"ג ר' יעקב יוסף ווינקלער שליט"א מעיה"ת לייקווד לע"נ מרן המשגיח דליקווד הגה"צ ר' יעקב סלומון זצ"ל משגיח ישיבת בית מדרש גבוה לייקווד נלב"ע כ"ב טבת תשפ"ד, ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת ידידנו הרה"ג ר' אהרן פויגעל שליט"א להגל שמחת נישואי בנו החתן המופלג הרב שלום שליט"א יה"ר שיעלה חיווגי יפה יפה ויכונן לבנות בית נאמן בישראל אב"ר

לע"נ הגאון רבי יחיאל יעקב ב"ר משה וינברג ז"ל בעל ה"שרידי אש", נלב"ע ד' שבט, אשר עמד בקשרי תורה וחלכה עם מרן רבינו שליט"א בכתב ובעל פה, ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת תלמידו ומעתיק שמועות של הגאון בעל ה"שרידי אש", שזכה להוציא מחדש את שו"ת "שרידי אש" ב' חלקים, ולהו"ל חידושי בעל "שרידי אש" על הש"ס ג' חלקים עם פירוש נרחב "גחיל אש", ה"ה ידידנו רבי אברהם אבא וינברט שליט"א, אשר השרידי אש קרבו במיוחד מקטנותו ופתח לפניו מאוצרות תורתו, וראה בו כחמשך ששולת דדהבא של אביו - ה"ה הגאון רבי שאול וינברט זצ"ל שחיבא את רבו ה"שרידי אש" למנטרי בשוויץ לאור המלחמה. (אלא שלדאבון לב נהרג הגאון רבי שאול זצ"ל באופן טראגי ה"כמה חודשים לאחר שחיבא את רבו למנטרי). ת.נ.צ.ב.ה.

ברכת מול טוב לידידנו הגדול הרה"ג ר' יצחק אב"ר שליט"א להגל שמחת נישואי בתו הכלה המהוללה שתחי' עם החתן המופלג הבה"ח חיים ה"ר בן הגאון הגדול רבי דניאל וולפסון שליט"א ראש ישיבת נתיבות החכמה יה"ר שיעלה חיווגי יפה יפה ויכונן לבנות בית נאמן בישראל אב"ר